

Asia: VN/33945/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle lukiolain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Yleisiä huomioita esitysluonnoksesta

Tiivistelmä

Opetushallituksen näkökulmasta on tärkeää huomioida lukion opetussuunnitelman perusteisiin ja sen myötä

paikallisiin opetussuunnitelmiin lainmuutosten myötä tehtävät muutokset. Lisäksi Opetushallituksen tarkentavaa ohjeistusta ja tukimateriaalia on päivitettävä muutosten edellyttämällä tavalla.

Muutostyö edellyttää riittävien resurssien varaamista Opetushallitukselle ja koulutuksen järjestäjille.

Oppimisen tukea koskevassa osassa hallitusohjelman mukainen kirjaus siitä, että hallitus säättää lukiolaisen

oikeudesta tukiopetukseen toteutuisi pelkistetysti jo sillä, että nykyisen lukiolain oppimisen tukea koskevaan

28 §:ään lisättäisiin sana tukiopetus.

Opetushallitus pitää hyvänä sitä, että pääpaino oppimisen tuen ja ohjauksen kokonaisuudessa olisi ennaltaehkäisevässä oppimisen tuessa, joka käsittää tukiopetuksen ja erityisopetuksen sekä erityisopettajan

antaman tuen ja ohjauksen sekä konsultaation.

Opetushallitus kannattaa hallituksen esityksessä ehdotettuja muutoksia lukiokoulutuksen

valtionosuusrahoituksen määräytymiseen.

Opetushallituksen näkemyksen mukaan englanninkielisen lukiokoulutus kohdentuisi suhteellisen suppeaan ja

riittävän tarkkarajaiseen joukkoon potentiaalisia opiskelijoita. Nykytilanteessa koulutuksen järjestäjät arvioivat

hakijan opetuskielen hallinnan. Haasteeksi saattaa muodostua se, miten koulutuksen järjestäjät pystyvät

arvioimaan hakijan heikon suomen tai ruotsin kielen taidon. Lisäksi Opetushallitus kiinnittää huomiota

englanninkielisen oppimateriaalin saatavuuteen.

Opetushallituksen arvion mukaan taito- ja taideaineiden kokeiden kehittäminen ylioppilastutkinnon osaksi on

vaativa prosessi. Esitys mahdollistaisi parhaat edellytykset hallitusohjelman kirjauksen mukaisen

lukiodiplomi uudistuksen kehittämistyölle. Opetushallitus kiinnittää huomiota siihen, että hallituksen esityksen

ehdotukset edellyttävät muutosmääräyksen valmistelua ja antamista lukion opetussuunnitelman perusteisiin

2019. Lukiokoulutuksen järjestäjien kannalta paikallisen opetussuunnitelmatyön ja käyttöönoton aikataulua on

syytä huolella pohtia siten, että esitysten edellyttämät muutokset perusteisiin voitaisiin valmistella ja antaa

mahdollisuuksien mukaan yhdellä muutosmääräyksellä.

Yleisiä huomioita esitysluonnoksesta

Opetushallituksen edustajat ovat olleet mukana opetus- ja kulttuuriministeriön kokoamissa hallituksen

esityksen valmistelutyöryhmissä ja –jaoksissa sekä seurantaryhmässä. Sen vuoksi Opetushallitus kiinnittää

lausunnossaan huomiota erityisesti Opetushallituksen toimialaan kuuluviin ja lisäpohdintaa tai tarkennusta

vaativiin asioihin sekä mahdollisiin vaihtoehtoisin ratkaisumalleihin.

Opetushallituksen näkökulmasta on tärkeää ottaa huomioon lukion opetussuunnitelman perusteisiin ja sen

myötä paikallisiin opetussuunnitelmiin mahdollisten lainmuutosten myötä tehtävät muutokset. Jos hallituksen

esitys hyväksytään, opetussuunnitelman perusteisiin on tehtävä muutoksia ainakin alalukuun 4.2 Erityisopetus

ja oppimisen tuki, alalukuun 6.23 Lukiodiplomit sekä ylioppilastutkintoon integroituvien taito- ja taideaineiden

alalukuihin: 6.18 Liikunta, 6.19 Musiikki ja 6.20 Kuvataide. Englanninkielisen ylioppilastutkinnon myötä

saatetaan tarvita tarkennuksia myös alalukuihin 6.3.6. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus - oppimäärä sekä

6.3.7. Ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä. Lisäksi Opetushallituksen tarkentavaa ohjeistusta ja

tukimateriaalia on päivitettävä muutosten edellyttämällä tavalla.

Englanninkielinen ylioppilastutkinto ja sen myötä englanninkieliset lukio-opinnot vaikuttavat lukioiden

paikallisiin opetussuunnitelmiin, joista englanninkielisen lukiokoulutuksen järjestämisluvan saaneet lukiot

laativat englanninkieliset versiot. Lukion opetussuunnitelman perusteet vuodelta 2019 on käännetty

englanniksi, mutta käänös on vielä päivitettävä muutamien vuoden 2019 jälkeen tehtyjen muutosten takia.

Huomionarvoista on se, että Opetushallitus antaa jatkossakin lukion opetussuunnitelman perustemääräyksen

ja siihen liittyvät muutosmääräykset suomeksi ja ruotsiksi. Englanninkielinen versio näistä on tarkka käänös,

mutta itse perustemääräystä ei anneta erikseen englanniksi. Opetushallitus tuottaa paikallisen

englanninkielisen opetussuunnitelmatyön tueksi ePerusteet ja ePerusteiden opetussuunnitelmatyökalun

englanniksi. Sekä käänös- että ePeruste-työhön tarvitaan lakimuutoksen johdosta lisärahoitusta.

2. Oppimisen tukea ja erityisopetusta koskevat säädösehdotukset

Hallitusohjelma: ”Lukiokoulutuksessa panostetaan opintojen ohjaukseen ja moniammatilliseen tukeen siten,

että jokainen oppilas saa tarvitsemansa tuen siirtyäkseen koulupolulla eteenpäin. Tukea on kohdistettava

erityisesti niille nuorille, jotka ovat vaarassa jäädä jälkeen opetuksessa.” “...Hallitus säätää lukiolaisten

oikeudesta tukiopetukseen. Näin varmistetaan riittävä tuki lukio-opinnoissa etenemiseen jokaiselle opiskelijalle.”

Oppimisen tukea koskevassa osassa hallitusohjelman mukainen kirjaus siitä, että hallitus säätää lukiolaisen

oikeudesta tukiopetukseen toteutuisi pelkistetysti jo sillä, että nykyisen lukiolain 10.8.2018/714 oppimisen

tukea koskevaan 28 §:ään lisättäisiin sana tukiopetus:

“Opiskelijalla, jolla on kielellisten erityisvaikeuksien tai muiden oppimisvaikeuksien vuoksi vaikeuksia suoriutua

opinnoistaan, on oikeus saada erityisopetusta, tukiopetusta ja muuta oppimisen tukea yksilöllisten tarpeidensa

mukaisesti. Tukitoimet toteutetaan opetushenkilöstön yhteistyönä. Tuen tarvetta tulee arvioida opintojen

alussa sekä säännöllisesti opintojen edetessä. Tukitoimet kirjataan opiskelijan pyynnöstä opiskelijan

henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan. Opiskelijan oikeudesta opiskelun edellyttämiin avustajapalveluihin,

erityisiin apuvälineisiin ja muihin palveluihin säädetään erikseen.”

Tämä olisi lukiokoulutuksen näkökulmasta riittävä muotoilu ja tarvittaessa sillä toteutuisi hallitusohjelman

lukiokoulutusta koskeva tavoite. Hallitusohjelman esi- ja perusopetusta koskevassa luvussa on kuitenkin

mainittu seuraavaa: “Hallitus uudistaa kolmiportaista tukea koskevan lainsäädännön siten, että tavoitteena on

turvata riittävä tuki sekä vähentää opetushenkilöstön hallinnollista taakkaa. Oppimisen tukea on oltava tarjolla

yksilöllisesti ja oppilaan tarpeita vastaavasti. Tuen muodot ovat valtakunnallisesti yhtenäiset, selkeät ja

monipuoliset.”

Hallitusohjelmakirjausten valmistelun oppimisen tuen työryhmä on tarkastellut lukiokoulutuksen oppimisen

tukea laajemmasta näkökulmasta ja ehdottaa, että lukiokoulutuksen osalta oppimisen tuen ja erityisopetuksen

määrittelyt vastaisivat pääosin ammatillisen koulutuksen oppimisen tueksi esitettäviä säännöksiä. Tämän

myötä hallituksen esitykseen on kirjattu seuraavaa: “Opiskelijalla olisi oikeus erityisopetukseen, jos hän

todennettujen oppimisvaikeuksien vuoksi tarvitsisi erityisopetusta oppimäärän osaamistavoitteiden saavuttamiseksi eikä tukiopeus tai muu oppimisen tuki olisi riittävää opiskelijan tuen tarpeiden kannalta.

Erytisopetuksella tarkoitettaisiin erityisopettajan antamaa opetusta ja ohjausta sekä erityisopettajan

konsultaatioon perustuvaa muuta opetusta ja ohjausta, jota antaisi muu opetushenkilöstö. Koulutuksen

järjestäjä päättäisi opiskelijalle annettavasta erityisopetuksesta tekemällä muutoksenhakukelpoisen hallintopäätöksen opiskelijalle annettavasta erityisopetuksesta. Päätös tehtäisiin erityisopetuksen tarpeen

ilmetessä ja opiskelijan hakiessa erityisopetusta.”

Kirjaus on perusteltu. Oppilaan oikeusturvan kannalta hallintopäätös on tarpeellinen, mutta toisaalta se on

ristiriidassa oppimisen tuen kokonaisuudistuksessa tavoitellun hallinnollisen työn keventämisen ja normien

purun kanssa. Lukioiden erityisopetus on tällä hetkellä järjestetty käytettävissä oleviin resursseihin nähden

hyvin nykyisen lukiolain 28 §:n nojalla. Lisäksi hallituksen esityksen mukaan tarkoituksena olisi joka tapauksessa tarjota myös matalan kynnyksen erityisopetusta, johon ei tarvittaisi hallintopäätöstä. Tämä

kokonaisuus on nostattanut kriittistä keskustelua lukiokoulutusta koskevien hallitusohjelmakirjausten

valmistelun seurantaryhmässä, minkä vuoksi Opetushallitus esittää yhtenä mahdollisuutena pelkän sanan

tukiopetus lisäämistä nykyisen lukiolain 28 §:ään.

Joka tapauksessa mahdollisen pitkäaikaisen, todennettuihin oppimisvaikeuksiin perustuvan ja hallintopäätöksen vaativan erityisopetuksen ja ilman hallintopäätöstä annettavan matalan kynnyksen osa-

aikaisen erityisopetuksen raja olisi määriteltävä selkeästi. Yhtenä vaihtoehtona Opetushallitus esittää, että

ensinnäkin käytetään termejä pitkäaikainen erityisopetus ja osa-aikainen erityisopetus ja määritellään rajaksi

pitkäaikaiselle erityisopetukselle esimerkiksi lukiokoulutuksen yksi opintopiste eli 19 x 45 minuuttia: tällöin

lukioaikana korkeintaan yhden opintopisteen verran annettava erityisopetus olisi matalan kynnyksen osa-aikaista erityisopetusta ja laajuudeltaan sen ylittävä erityisopetus olisi pitkäaikaista erityisopetusta, johon

tarvitaan todennus oppimisvaikeuksista sekä hallintopäätös.

Lisäksi lukiolakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset perusopetuksessa tehtävän erityisen tuen päätöksen

tietojen siirrosta ja siitä, että koulutuksen järjestäjän tulisi arvioida opiskelijan erityisopetuksen tarve

opiskelijan aloittaessa opiskelun ja opintojen aikana tuen tarpeen ilmetessä. Opetushallitus kannattaa lisäystä.

Kannatettavaa on myös se, että vaikeudet pyritään tunnistamaan monipuolisin keinoin lukio-opintojen alussa

tai aikana (esim. seulojen ja tarvittaessa haastattelujen perusteella). Monipuolinen arviointi on tärkeää, sillä

esimerkiksi kaikki oppimisen ja mielenterveyden haasteet eivät välttämättä näy seuloissa.

Opetushallitus pitää hyvänä sitä, että pääpaino oppimisen tuen ja ohjauksen kokonaisuudessa olisi nimenomaan ennaltaehkäisevässä oppimisen tuessa, joka käsittää tukiopetuksen ja erityisopetuksen sekä

erityisopettajan antaman tuen ja ohjauksen sekä konsultaation.

Hallituksen esityksen mukaan erityisopetus kirjattaisiin opiskelijan pyynnöstä opiskelijan henkilökohtaiseen

opintosuunnitelmaan. Opetushallituksen mukaan opiskelijan edun näkökulmasta olisi perusteltua, että

erityisopetus kirjattaisiin aina opiskelijan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan, eikä opiskelijan suostumusta tarvittaisi.

Opetushallitus pitää hyvänä, että hallituksen esityksessä on avattu sitä, mitä todennetuilla oppimisvaikeuksilla

tarkoitettaisiin: "Sellaisia opiskelijan oppimista vaikeuttavia tekijöitä, jotka on tunnistettu luotettavilla tavoilla

joko perusopetuksen tai toisen asteen koulutuksen aikana. Nämä tekijät voivat johtua kapea- tai laaja-alaisesta

oppimisvaikeudesta, neuro-psykiatrisista vaikeuksista tai muusta oppimista haittaavasta vammasta tai

sairaudesta."

Hallitusohjelman mukaan lukiokoulutuksessa panostetaan opintojen ohjaukseen ja moniammatilliseen tukeen

siten, että jokainen opiskelija saa tarvitsemansa tuen siirtyäkseen opintiellä eteenpäin; tukea olisi

kohdistettava erityisesti niille nuorille, jotka ovat vaarassa jäädä jälkeen opetuksessa. Tässä kohti ei oteta

kantaa mitä "opintojen ohjauksella" ja siihen panostamisella tarkoitetaan. Sen sijaan "ohjaus"-käsite mainitaan

oppimisen tuen lukujen yhteydessä usein. Käsitteiden tarkentaminen ja sisällöllinen avaaminen opintojen

ohjauksen suhteen olisi toivottavaa.

Oppimisen tuen kehittäminen parantaisi niiden opiskelijoiden sivistyksellisiä oikeuksia, joilla on erilaisia

oppimista vaikeuttavia tekijöitä, kuten oppimisvaikeus, sairaus tai vamma. Lukiossa tarjottava riittävä

oppimisen tuki ja erityisopetus mahdollistaisi sen, että jokainen voisi hakeutua omia tavoitteita ja valmiuksia

vastaavaan koulutukseen.

3. Lukiokoulutuksen rahoitusperusteita koskevat säädösehdotukset

Hallitusohjelma: ”Lukiokoulutuksen järjestäminen turvataan alueilla, joilla lasten ja nuorten määrä vähentyy

voimakkaasti. Hallitus uudistaa lukiokoulutuksen rahoitusjärjestelmän vastaamaan paremmin

lukiokoulutuksen järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin. Rahoitusmallin muutoksista tehdään kattavat

vaikutusarvioinnit ja niiden pohjalta valmistellaan hallituksen esitys vuoden 2025 loppuun mennessä.

Rahoitusmallin muutokset toteutetaan riittävän pitkällä siirtymäajalla. Tavoitteena on säilyttää kattava

lukioverkko. Uudistetaan lukion rahoitukseen kuuluva pienten lukiodien lisä tukemaan koulutuksen

saavutettavuutta ja sivistyksellisten oikeuksien toteutumista. Edistetään kuntien välisen rahoitusvastuun

tasapuolista jakautumista kotikunnan mukaan.”

Hallitusohjelmaan on kirjattu, että tavoitteena on säilyttää kattava lukioverkko. Väestöennusteiden mukaan

16–20-vuotiaiden ikäluokka pienenee 2020-luvun lopulta alkaen valtakunnan tasolla ja joka viides järjestäjä

sijaitsee kunnassa, jossa nuorisoikäluokan vähentymä on yli 30 prosenttia. Hallitusohjelman mukaan

lukiokoulutuksen järjestäminen tulee turvata alueilla, joissa lasten ja nuorten määrä vähentyy voimakkaasti.

Opetushallitus kannattaa hallituksen esityksessä ehdotettuja muutoksia lukiokoulutuksen valtionosuusrahoituksen määräytymiseen.

Ennusteiden mukaan lukioikäisten nuorten määrä tulee vähenemään merkittävästi tulevina vuosina ja

lukiokoulutuksen valtionosuusrahoituksen tasoon ei ole kuitenkaan odotettavissa nousua. Opetushallitus pitää

tärkeänä alueellisen yhdenvertaisuuden näkökulmasta, että koulutuksen järjestämisedellytykset säilyvät

ympäri Suomen ja että rahoituksen taso turvataan etenkin harvan lukioverkon alueella sijaitseville pienille

lukioille. Myös opetuksen turvaaminen molemmilla kansalliskielillä on tärkeää.

Esityksessä esitetään, että syrjäisellä seudulla sijaitsevan lukiokoulutuksen järjestäjän yksikköhintaa korotetaan

opiskelijamäärän perusteella myös alle 40 opiskelijan osalta. Lukiokoulutuksen valtiosuuspohjan

kustannukset opiskelijaa kohden laskettuina ovat yleensä suurimmat pienimmillä koulutuksen järjestäjillä,

mistä syystä näiden alle 40 opiskelijan koulutuksen järjestäjien yksikköhintoja on yleensä korotettu

koulutuksen järjestäjille vuosittain myönnettyjen harkinnanvaraisten korotusten perusteella. Opetushallitus

pitää esitystä perusteltuna myös siitä syystä, että nämä kaikkein pienimmät lukiokoulutuksen järjestäjät

sijaitsevat yleensä harvan lukioverkon alueilla. Lisäksi laskennallisesti määräytyvät yksikköhinnat vastaisivat

paremmin valtiosuuspohjan kustannuksiin, ja rahoitus ei vaatisi enää säännöllisesti erikseen myönnettäviä

harkinnanvaraisia korotuksia.

Kunta- ja palvelurakennemuutos (PARAS-hanke) oli hallituksen keväällä 2006 käynnistämä kehittämishanke,

jolla pyrittiin uudistamaan kuntarakennetta ja kunnallisten palvelujen tuottamista. Hankkeen aikana valtio tuki

kuntaliitoksia yhdistymisavustuksella. Lisäksi valtio korvasi liitoskunnille liitoksen takia vähentyvät

valtiosuudet viiden vuoden ajan liitoksen jälkeen. PARAS-hanke oli voimassa vuoden 2012 loppuun saakka.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla päätettiin, että mikäli kunnalliset lukiokoulutuksen järjestäjät

yhdistyvät joko kuntaliitoksella tai järjestämisluvan siirrolla vuosien 2008-2012 aikana, niin yhdistyneen

koulutuksen järjestäjän yksikköhinta lasketaan käyttäen laskennassa edelleen aiempien lukiokoulutuksen

järjestäjien opiskelijamääriä, jolloin yhdistynyt koulutuksen järjestäjä voi saada pienen lukion korotuksen,

vaikka sen opiskelijamäärä ylittäisikin 200 opiskelijan rajan. Opetushallitus kannattaa esityksen mukaista

Paras-hankkeen aikana säädetystä korotusperusteesta luopumista, koska valtion myöntämät valtionosuusmenetysten kompensatiot oli tarkoitettu Paras-hankkeeseen liittyvälle siirtymävaiheelle ja

yleensäkin määräaikaisiksi korvauksiksi kunnille.

4. Englanninkielistä lukiokoulutusta, opiskelijavalintaa ja ylioppilastutkintoa koskevat säädösehdotukset

Hallitusohjelma: ”Mahdollistetaan englanninkielisen ylioppilastutkinnon suorittaminen tiukasti rajatuin

kriteerein. Varmistetaan, että englanninkielinen koulutustarjonta ei uhkaa kansalliskielistä koulusivistystä,

vaan vahvistaa Suomen houkuttelevuutta kansainvälisten toimijoiden ja paluumuuttajien joukossa.”

Englanninkielinen lukiokoulutus, opiskelijavalinta ja ylioppilastutkinto ovat Opetushallituksen näkemyksen

mukaan tarkoituksenmukainen ratkaisumalli hallitusohjelman kirjauksen toteuttamiseksi. Englanninkielisen

lukiokoulutuksen järjestäminen sidotaan koulutuksen järjestäjän lupaan. Koulutus on tarkoitettu Suomessa

vakituisesti asuville maahanmuuttajille tai paluumuuttajille, joiden kansalliskielen eli suomen tai ruotsin kielen

taito ei ole riittävä lukio-opinnoista suoriutumiseen. Opiskelijaksi ottaminen tapahtuu tiukasti rajatuin

kriteerein, ja kohdejoukkona ovat ne, joiden sivistykselliset oikeudet voisivat muutoin jäädä toteutumatta.

Englanninkielinen lukiokoulutus toteutetaan omana kieliversionaan voimassa olevien lukiokoulutusta

säätelävien lakien, asetusten ja opetussuunnitelman perusteiden puitteissa. Näin ollen englanninkielinen

lukiokoulutus johtaa englanninkieliseen ylioppilastutkintoon, joka on kieliversio suomen- tai ruotsinkielisestä

tutkinnosta ja tutkinnon kokeista.

Opetushallitus katsoo, että englanninkielisen lukiokoulutus kohdentuisi suhteellisen suppeaan ja riittävän

tarkkarajaiseen joukkoon potentiaalisia opiskelijoita. Näin ehdotuksessa toteutuisivat englanninkielisen

tutkinnon suorittamisen mahdollistaminen tiukoin kriteerein ja ettei englanninkielinen koulutustarjonta

uhkaisi kansalliskielistä koulusivistystä. Tavoitteena ei tule olla, kuten hallituksen esityksessä on todettukin,

avata englanninkielistä lukiokoulutusta suomea tai ruotsia taitaville opiskelijoille. Tämä on keskeinen lähtökohta myös kansalliskielisen koulusivistyksen turvaamisen näkökulmasta.

Englanninkielistä lukiokoulutusta tarjoavan koulutuksen järjestäjän tulee tarjota opiskelijoille opintoja

valtioneuvoston asetuksen lukiokoulutuksesta (714/2018) liitteen 1 mukaisesti. Koulutuksen järjestämisluvan

myöntämisen edellytyksiä arvioitaessa on tarpeellista kiinnittää huomiota lukiokoulutuksen järjestäjän

edellytyksiin tarjota englanninkielistä lukiokoulutusta mahdollisen muun kansalliskielillä tarjottavan lukiokoulutuksen rinnalla. Koulutuksen järjestämisluvan myöntäminen englanninkielisen lukiokoulutuksen

järjestämiseksi ei tulisi johtaa lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaisten eri opetuskielillä järjestettävien lukio-opintojen tarjonnan heikkenemiseen.

Hallituksen esityksessä on pohdittu kysymystä riittävästä kielitaidosta eri näkökulmista. Yhtäältä opettajien

opetuskielen, englannin, hallinta on perusedellytys englanninkielisen koulutuksen järjestämiseksi.

Valtioneuvoston asetuksessa opetustoimen henkilöstön kelpoisuudesta (986/1998) säädetään, että lukiokoulutuksessa opettajan tulee hallita opetuksessa käytettävä kieli (12 §). Säädökseen ei esitetä

täsmennystä ja siltä osin nykytilaan ei tule muutosta, mutta haasteeksi jää, miten koulutuksen järjestäjä

selvittää, onko opettajan kielitaito riittävä. Toisaalta keskiössä on myös englanninkieliseen lukiokoulutukseen

hakeutuvan ja valikoituvan opiskelijajoukon kielitaito. Koulutuksen järjestäjä ratkaisee, miten hakukelpoisista

opiskelijoista valitaan kohderyhmä, eli kansalliskieliä riittämättömästi osaamattomat, mutta englantia

riittävästi osaavat.

Yhdeksi seurantaa ja mahdollisia tukitoimia vaativaksi kysymykseksi nousee, miten kansalliskieliä heikosti

taitava opiskelijajoukko tulee selviytymään ylioppilastutkinnon äidinkielen ja kirjallisuuden ylioppilastutkinnon

kokeen suorittamisesta, vaikkakin useimmiten suppeampana suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -

oppimäärän kokeena. Kummatkin kokeet ovat haastavia ja edellyttävät akateemista, abstraktin tason

kielenhallintaa. On tarpeen pohtia, millaista tukea kansalliskielten oppiminen edellyttää lukion aikana.

Todennäköisesti koulutuksen järjestäjien on varauduttava lisäämään englanninkielisiin opetussuunnitelmiinsa

paikallisia orientoivia opintojaksoja ennen varsinaisen suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus - oppimäärän

aloittamista kansalliskielten osaamisen varmistamiseksi. Saattaa olla tarkoituksenmukaista tarjota opintojen

alkuun mahdollisuus opiskella suomea tai ruotsia äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärän sijaan esimerkiksi

alkavan vieraan kielen oppimääränä. On myös pohdittava, pitäisikö lukion opetussuunnitelman perusteisiin

täydentää suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän kuvausta, jotta huomioon otettaisiin myös

sellaiset opiskelijat, joiden lähtötaso suomen tai ruotsin kielessä on heikko.

Opetushallitus kiinnittää huomiota myös englanninkielisen oppimateriaalin saatavuuteen. Siihen tarvitaan eri

tahojen yhteistyötä ja on selvitettävä, voidaanko suomenkielistä lukion oppimateriaalia kääntää englanniksi.

Katsomusaineiden opetusta tulee myös englanninkielisessä lukiokoulutuksessa järjestää lukiolain mukaisesti

oman uskonnon/elämäkatsomustiedon opetuksena. Opetushallituksen näkemyksen mukaan tulisi selvittää ja

täsmentää, koskeeko järjestämisvelvollisuuteen liittyvä kolmen opiskelijan minimivaatimus erikseen englanniksi järjestettävää lukiokoulutusta. Tällä hetkellä Opetushallituksen ohjeessa todetaan, että järjestäjäkohtaista opiskelijamäärää tarkastellaan erikseen suomenkielisessä ja ruotsinkielisessä koulutuksessa.

Myös englanninkielisessä lukiokoulutuksessa tulee huolehtia, että opiskelijan oikeus oman uskonnon tai

elämäkatsomustiedon opetukseen tosiasiallisesti toteutuu. Erikseen englanninkielistä lukiokoulutusta

koskeva kolmen opiskelijan minimivaatimus kohtelisi helposti epäyhdenvertaisesti etenkin

vähemmistöuskontojen kannattajia opiskelijoiden kokonaismäärän vähäisyyden vuoksi.

Vähemmistöuskontojen oppimäärissä on jo tällä hetkellä pulaa ajantasaisista suomen- ja etenkin ruotsinkielisistä oppimateriaaleista.

Oleskelulupa valintaperusteena ja ehdollinen valinta

Esityksessä esitetään, että englanninkieliseen lukiokoulutukseen otettavalta Euroopan unionin tai Euroopan

talousalueen ulkopuolelta tulevalta hakijalta edellytetään, että henkilö oleskelee Suomessa muun kuin

opiskelun perusteella. Esityksen mukaan Euroopan unionin tai Euroopan talousalueen ulkopuolelta tulevat

hakijat voitaisiin tarvittaessa hyväksyä lukiokoulutukseen ehdollisesti. Lopullinen opiskelijaksi ottamisen

päätös voitaisiin tehdä sitten, kun henkilöt olisivat esittäneet oleskelulupaa koskevan todistuksen. Esimerkiksi

tilanteessa, jossa henkilö hakisi oleskelulupaa perhesiteen perusteella, voisi tämä hakea englanninkieliseen

lukiokoulutukseen jo ennen oleskeluluvan myöntämistä. Tällöin hakija voitaisiin hyväksyä ehdollisesti

englanninkieliseen lukiokoulutukseen, ja ehdollinen opiskelijaksi ottamisen päätös astuisi voimaan, kun

henkilö olisi esittänyt oleskelulupansa.

Lähtökohtaisesti toisen asteen opiskelijavalinnassa ei ole vapaan hakeutumisoikeuden näkökulmasta katsottu

olevan yhdenvertaista käyttää oleskelulupaa tai esim. asuinmaata valintaperusteena. Esim. IB-lukioihin

haettaessa ei vaadita oleskelulupaa hakuvaiheessa. On siis hyvä huomioida, että englanninkielisen

lukiokoulutuksen pääsyyvaatimus eroaa muista toisen asteen koulutuksista ja voi aiheuttaa sekä hakijoiden että

koulutuksen järjestäjien keskuudessa hämmennystä ja kysymyksiä yhdenvertaisuudesta. Myöskään

turvapaikanhakijat eivät pystyisi hakeutumaan englanninkieliseen koulutukseen, vaikka he saattaisivat

kielitaitonsa perusteella olla oikea kohderyhmä koulutukseen.

Esityksessä käytetään termiä ehdollinen valinta. Tähän asti toisen asteen opiskelijavalintaa koskevaa

lainsäädäntöä on tulkittu siten, että ehdollista päätöstä ei voi hallintolain mukaan tehdä, vaan kyseessä on

päätös ja tarvittaessa päätöksen purkaminen, jos perusteet eivät täyty. Jos ehdollinen valinta otetaan

käyttöön, olisi hyvä täsmentää, muuttuuko päätöksen teon hallinnollinen prosessi siten että ehdollinen

valintapäätös voidaan tehdä – vai onko kyseessä terminologinen muutos.

Kielitaitovaatimukset englanninkieliseen lukiokoulutukseen ja ylioppilastutkintoon

Esityksessä esitetään, että heikosti suomen tai ruotsin kieltä taitavat henkilöt voisivat hakeutua suorittamaan

tutkinnon englannin kielellä. Jos koulutuksen järjestäjän tulee arvioida hakijan suomen tai ruotsin kielen taito,

tästä olisi perusteltua säätää valintaperusteasetuksessa. Nykytilanteessa koulutuksen järjestäjät arvioivat

hakijan opetuskielen hallinnan. Haasteeksi saattaa muodostua se, miten koulutuksen järjestäjät pystyvät

arvioimaan hakijan heikon suomen tai ruotsin kielen taidon. Hakijan kannaltahan ei ole kannattavaa menestystä

kielitaidon arvioinnissa, jotta hän tulisi valituksi koulutukseen.

Esityksessä todetaan, että ammatillisen perustutkinnon sekä IB- tai EB-tutkintoon tähtäävät opinnot englannin

kielellä suorittaneiden osalta oikeutta englanninkieliseen ylioppilastutkintoon rajattaisiin niihin opiskelijoihin,

jotka kielitaidon puutteiden vuoksi eivät selviytyisi kokeesta suomen tai ruotsin kielellä. Esityksessä ei

kuitenkaan oteta kantaa siihen, onko pelkkä englanninkielinen ammatillisen perustutkinnon suorittaminen

riittävä pohja englanninkieliseen ylioppilastutkintoon osallistumiseen. Suomenkieliseen ylioppilastutkintoon

vaaditaan lukio-opintoja myös ammatillisen perustutkinnon suorittaneen osalta.

Esityksessä esitetään muutosta opiskelijaksi ottamisen perusteista lukiokoulutuksessa (6 §), jonka mukaan

harkintaan perustuva valinta koskisi hakijoita, joilla ei ole perusopetuslaissa tarkoitetun perusopetuksen

päättötodistusta. Englanninkieliseen lukiokoulutukseen voisi kuitenkin hakea, vaikka hakija olisi suorittanut

kansalliskielisen perusopetuksen oppimäärän. Englanninkieliseen lukiokoulutukseen hakevien valinta

tapahtuisi samoilla perusteilla, joten selkeintä olisi, että kaikki käsiteltäisiin harkintaan perustuvan valinnan

menettelyllä. 6 §:ssä tulisi säätää lisäksi englanninkieliseen lukiokoulutukseen hakeutuvista perusopetuksen

kansalliskielellä suorittaneista hakijoista.

5. Taito- ja taideaineiden ylioppilaskoetta koskevat säädösehdotukset

Hallitusohjelma: ”Luodaan lukiodiplomeille valtakunnallinen kriteeristö ja mahdollistetaan yhden pakollisen

ylioppilaskokeen korvaaminen lukiodiplomilla. Yhden viidestä ylioppilaskokeesta voisi jatkossa korvata

lukiodiplomilla.”

Luonnoksessa hallituksen esitykseksi esitetään, että lukiodiplomeille luodaan hallitusohjelman mukaisesti

valtakunnallinen kriteeristö ja mahdollistetaan yhden pakollisen ylioppilaskokeen korvaaminen lukiodiplomilla.

Tämä toteutettaisiin esityksen mukaisesti lisäämällä ylioppilastutkintoon mahdollisuus suorittaa taito- ja

taideaineen koe. Opetushallitus pitää esitystä onnistuneena ja tarkoituksenmukaisena ratkaisuna

lukiodiplomeja koskevan hallitusohjelmakirjauksen toteuttamisen osalta.

Esitys mahdollistaisi parhaat edellytykset hallitusohjelman kirjauksen mukaisen lukiodiplomiuudistuksen

kehittämistyölle. Opetushallitus toteaa, että hallitusohjelman lukiodiplomeja koskeva kirjaus käytännössä rajaa

uudistuksen toteuttamisen lukiolainsäädännön mukaisiin lukion oppimäärään sisältyviin pakollisiin taito- ja

taideaineisiin (musiikki, kuvataide, liikunta). Laissa ylioppilastutkinnosta (502/2019) säädetään muun muassa

kokeisiin osallistumisen edellytyksistä siten, että lukiokoulutuksen oppimäärää suorittava voi osallistua

ylioppilastutkinnon kokeeseen opiskeltuaan lukiolain 11 §:ssä tarkoitetussa valtioneuvoston asetuksessa

säädetyt pakolliset opinnot oppiaineessa, jonka kokeeseen hän osallistuu. Tähän lähtökohtaan hallituksen

esityksessä ei olla esittämässä muutoksia.

Opetushallitus katsoo, että taito- ja taideaineiden kokeiden kehittäminen ylioppilastutkinnon osaksi on vaativa

prosessi. Esityksen vaikutuksissa kuntiin ja koulutuksen järjestäjiin todetaankin, että taito- ja taideaineiden

kokeet ja niihin liittyvät valmistavat näytöt edellyttävät runsaasti valmistelutyötä

Ylioppilastutkintolautakunnalta ja Opetushallitukselta. Hallituksen esityksen aikataulussa on myös otettu hyvin

huomioon, että tutkinnon valmisteluun ja toimeenpanoon jäisi Ylioppilastutkintolautakunnalle,

Opetushallitukselle ja lukiokoulutuksen järjestäjille riittävästi aikaa, kun ensimmäiset taito- ja taideaineiden

kokeet olisi mahdollista järjestää aikaisintaan syksyllä 2029, jolloin ne koskisivat lukio-opintonsa 1.8.2027

aloittavia opiskelijoita.

Esityksen vaikutuksissa kuntiin ja koulutuksen järjestäjiin todetaan, että Opetushallitus on ministeriön kanssa

tehdyn tulossopimuksen mukaisesti käynnistänyt hallitusohjelmakirjauksen mukaisen kehittämistyön

diplomijärjestelmän kehittämiseksi yhteistyössä Ylioppilastutkintolautakunnan kanssa. Kehittämistoimintaa

varten on varattu rahoitusta vuosille 2024–2025. Opetushallitus kiinnittää huomiota siihen, että

hallitusohjelmakirjauksen mukainen lukiodiplomijärjestelmän kehittämistyö edellyttää vuosina 2026 ja 2027

toimenpiteitä esimerkiksi taito- ja taideaineiden pedagogiikan kehittämiseksi ja opetushenkilöstön osaamisen

ja valmiuksien vahvistamiseksi.

Vaikutuksina viranomaisiin esityksessä todetaan muun muassa, että uudistukset aiheuttaisivat taito- ja

taideaineiden osalta jossain määrin muutostarpeita lukion opetussuunnitelman perusteisiin. Tehtävien

muutosten arvioidaan olevan luonteeltaan rajattuja, eivätkä ne sellaisina siten edellyttäisi laajempia muutoksia

lukion opetussuunnitelmaan. Opetushallitus toteaa, että tässä vaiheessa mahdollisten taito- ja taideaineiden

kokeiden kehittämistyön edellyttämien muutostarpeiden ennakointi perusteissa annettuihin oppimääriin on

haasteellista. Opetushallitus katsoo, että mahdolliset taito- ja taideaineiden kokeet tulisi ensisijaisesti voida

kehittää nykyisten lukion opetussuunnitelman perusteiden 2019 musiikin, kuvataiteen ja liikunnan oppimäärien pohjalta ilman merkittäviä muutoksia oppiaineiden perustelinjauksiin. Mahdolliset välttämättömät muutostarpeet perusteisiin tarkentuvat taito- ja taideaineiden kokeiden kehittämisen

käynnistyttyä. Uudistuksen valmistelua ja toimeenpanoa tulisi ensisijaisesti tukea muilla tavoin.

Opetushallitus esittää harkittavaksi lukiodiplomi uudistusta koskevan ehdotuksen ja sen vaikutusten tarkentamista valmistavan näytön osalta siltä osin, miten sen suorittaminen voidaan katsoa sekä osaksi lukion

oppimäärän mukaista opetusta että osaksi taito- ja taideaineiden koetta. Voisi olla tarpeellista vielä arvioida

esimerkiksi sitä, olisiko valmistavan näytön mahdollisessa sisällyttämisessä taito- ja taideaineen oppimäärän

opintoihin ristiriitaa sen kanssa, että Ylioppilastutkintolautakunta laatii ylioppilastutkinnon kokeiden tehtävät

lukiokoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (810/2018) mukaisten nuorille tarkoitettuun lukiokoulutuksen oppimäärään kuuluvien kyseisen oppiaineen pakollisten ja valtakunnallisten valinnaisten

opintojen oppimäärien mukaan.

Opetushallitus kiinnittää huomiota siihen, että hallituksen esityksen ehdotukset edellyttävät muutosmääräyksen valmistelua ja antamista lukion opetussuunnitelman perusteisiin 2019. Lukiokoulutuksen

järjestäjien kannalta paikallisen opetussuunnitelmatyön ja käyttöönoton aikataulua on syytä huolella pohtia

siten, että esitysten edellyttämät muutokset perusteisiin voitaisiin valmistella ja antaa mahdollisuuksien

mukaan yhdellä muutosmääräyksellä. Opetushallituksen viranomaistehtävien ja kehittämistoiminnan

resurssien näkökulmasta esitysten edellyttämät muutokset olisi tarkoituksenmukaista valmistella siten, että

säädösten toimeenpanoon liittyvät määräykset ja ohjeet sekä niihin liittyvä toimeenpanon tuki voitaisiin antaa

mahdollisimman suunnitelmallisesti, synergisesti ja vaikuttavasti.

6. Tilauskoulutusta koskevat säädösehdotukset

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi lukionlain 9 §:ää IB-opintojen tilauskoulutuksesta siten, että koulutuksen tilaaja voi olla vain opiskelijoita tutkintokoulutukseen välittävä taho, vaan sillä on oltava intressi

rahoittaa koulutusta. Vastaavaa muutosta esitetään lakiin ammatillisesta koulutuksesta,

ammattikorkeakoululakiin ja yliopistolakiin. Opetushallitus pitää muutosta perusteltuna. Lähinnä pohdittavaksi

nousee kysymys siitä, olisiko tarpeen tarkastella jollakin aikavälillä lukiokoulutuksen tilauskoulutusta kokonaisuutena.

7. Muut kommentit

Tietojärjestelmien osalta on yleisesti otettava huomioon, että hallituksen esityksellä on vaikutusta niin

Opetushallituksen kuin varsinkin koulutuksen järjestäjien tietojärjestelmiin. Opetushallituksen tietojärjestelmien osalta tarvitaan englanninkieliset opetussuunnitelman perusteet, jotka luodaan

ePerusteet-palveluun, sekä englanninkieliset koodiarvojen nimet vähintään kaikille niille Opintopolun koodistopalvelun

sisältämille koodistoille, joita ePerusteet-palvelu ja KOSKI-palvelu käyttävät suhteessa niihin tallennettaviin

lukiokoulutukseen liittyviin tietoihin. Kun englanninkieliset lukion opetussuunnitelman perusteet vaikuttavat

olevan uudistuksessa käänös suomen- ja ruotsinkielisistä perusteista ja sisällöllisesti yhtenevä voimassa

olevien lukion opetussuunnitelman perusteiden kanssa, uudistus ei muuten edellytä merkittävää sovelluskehitystä KOSKI-palveluun. Edellä mainittujen englanninkielisten koodiarvojen luomisen lisäksi ainoa

muutos KOSKI-palvelun toiminnallisuuksiin on mahdollistaa Oma Opintopolku-palvelusta mahdollisen

englanninkielisen tutkintotodistuksen lataaminen Ylioppilastutkintolautakunnan tietojärjestelmästä.

Uudistuksen aiheuttamiin tietojärjestelmämuutoksiin on kuitenkin hyvä varata jonkin verran kehittämisrahaa

Opetushallituksen ylläpitämistä palveluista niin KOSKI-palveluun kuin ePerusteet-palveluun.

Lainsäädännön uudistamisen myötä edellyttää riittävien resurssien varaamista lukiokoulutuksen

toimeenpanon tukeen tarvitaan riittävät resurssit OPH:lle neuvontaan ja ohjaukseen sekä lukiokoulutuksen

järjestäjille toiminnan järjestämiseen.

Hallituksen esityksessä lukiokoulutusta koskevaan lainsäädäntöön esitettävät muutokset edellyttävät

toteutuakseen riittävien resurssien varaamista Opetushallitukselle ja koulutuksen järjestäjille.

Korhonen Olli
Opetushallitus